

התערובת — מזון מרוכז?

על ערבוב חומרים דלי אנרגייה בתערובת, וזה אף משתקף במחירים הזולים-יחסית לתערובת בארץ בהשוואה למחירי חומרי הגלם, הוצאות תפעול ועבודה.

רבים טוענים, שע"י הגדלת ריכוז האנרגייה בתערובת יעלה מחירה ויגרם בזבוז ממון ומזון. ועוד טוענים, כי, מאחר ובלאו הכי נוהגים במשקים להרבות במזון מעל הצורך הנורמטיבי, יהיה זה לפחות במזון זול ומטעם זה מוצדקת הכנסת חומרים נוספים כמו אוריאה, וכד'. אינני מסכים ולא יכולות להתקבל טענות מסוג זה. צריך להיעשות מאמץ מירבי לחיסכון במזון ולמנה מאוזנת ונכונה, שתועלתה תהיה מרובה ביותר.

במעשה היומיומי ברפת אנו רואים, שאין הפרות גבוהות התנובה מסוגלות לאכול את כל הדרוש להן. לכן מעניקים להן יותר מזון מרוכז ומערערים את היחס הנכון בין מזון גס למרוכז, וכתוצאה מזה יורד אחוז השומן ונצילות המזון. מזון מרוכז עשיר יותר באנרגייה מאפשר הספקת יותר אנרגייה באותה כמות של מזון שהפרות מסוגלות לאכול, שהיא בגבולות של 21–22 ק"ג חומר יבש לפרה ביום. זה יאפשר גם שמירה על יחס נאות בין המזון הגס למרוכז במנה, ויזיל את מחיר המנה השלמה וישפר את נצילות המזון. להמחשת האמור לעיל אני מביא להלן שתי דוגמאות של מנות מזון לפרות בתנובה גבוהה.

מחירי המזון להזנת הבקר ברפת גבוהים, והם גורמים לחיפוש אמצעים — כיצד להזיל את המזון. הבוקרים, מגדלי המספוא ויצרני המזון המרוכז משתדלים, כל אחד בדרכו הוא, להזיל את המזון, אך דומה, שלפחות חלק מההוזלות הן על חשבון האכילות. כן חסרה גם הראייה הכוללת, והבחינה נעשית בדרך כלל לגבי מחירו של כל מזון בנפרד.

חלק גדול מתערובות המזון המרוכז לרפת מיוצר בארץ על-ידי מכונים מסחריים גדולים או קטנים (גם מכון של "חברים" אינו נקי משיקולים מסחריים) ובמכונים אלה, וכן גם ברבים הקטנים יותר, נעשה מאמץ מתמיד להזיל את מחיר התערובת. במקרים רבים נעשה הדבר בעזרת חומרים דלי אנרגייה, כמו — גפת ענבים, כותיש, או חומרי מזון מטיב ירוד (כוספה סויה שהתקל-קלה) בהנחה, ש"קצת לא מוזיק ובין כה וכה אנחנו מסבסדים אותם".

מנתונים שפורסמו במקורות שונים ומתוצאות של ניסויים מתקבל, שמוזנות מרוכזים, כמו גרי גרי שעורה ותירס, מכילים אנרגייה מטבולית בשיעור של כ-3.1–3.2 מג"קל בכל ק"ג של חומר יבש, ואילו בפרסומים של מכוני תערובת מסוימים אנו מוצאים שהערך של ק"ג חומר יבש בתערובת מזון מרוכז נע בין 2.5–2.8 מג"קל אנרגייה מטבולית. מזה אנו למדים, ללא ספק,

מנה מס' 1

המזונות	מנת המזון, ק"ג	חומר יבש, ק"ג	מג"קל אנרגייה מטבולית במנה	עלות המנה בל"י
ירק רודוס	12	3.0	6.6	0.50
תחמיץ תירס	6	1.6	3.7	0.30
שחת	3	2.7	5.4	0.60
תערובת *	14	13.0	36.4	5.32
סה"כ		20.3	52.1	6.72

מנה זו תוכננה לפי כללי ההלכה המקובלים ויש בה כדי סיפוק הצורך במזון גס ובכמות הדרושה של אנרגייה.

* התערובת חושבה לפי הערך של 2.8 מג"קל אנרגייה מטבולית ב-1 ק"ג חומר יבש, אך מרובים גם המקרים שהערך האנרגטי נמוך יותר. מחיר התערובת — 380 ל"י הטונה.

מנה מס' 2 **	מנת המזון, ק"ג	חומר יבש, ק"ג	מג"קל אנרגייה מטבולית במנה	עלות המנה, ל"י
ירק רודוס	12	3.0	6.6	0.50
תחמיץ תירס	6	1.6	3.7	0.30
שחת	5	4.5	9.0	1.00
תערובת ***	12	11.0	33.0	4.80
סה"כ		20.1	52.3	6.60

** אותם המזונות שבמס' 1, אך בשני שינויים בכמות וההרכב. האחד, החלפת שני ק"ג תערובת בשני ק"ג שחת. והשני, הגדלת ריכוז האנרגייה בתערובת עד לערך של 3.0 מג"קל אנרגייה מטבולית ב־1 ק"ג חומר יבש. בידיעה, שהערך הממוצע של הגרגרים הוא 3.1–3.2, ניתן לרכז את המנה עוד יותר. השימוש בגרגרי כותנה, שערכם קרוב ל־3.4 מג"קל אנרגייה מטבולית בק"ג חומר יבש, עשוי לשפר עוד בהרבה את ריכוז המנה כולה.

*** מחיר התערובת — 400 ל"י הטונה.

הערות

1. מנה מס' 2 מספקת קצת יותר אנרגייה בפחות חומר יבש. אמנם, ההבדל בדוגמה זו אינו משמעותי, אך במכוון אין זו דוגמה קיצונית, ובמשקים למעשה ההבדל קיצוני יותר. בדוגמה שהבאתי יש רק רמז לכך, איך שאפשר בפחות ק"ג של אוכל לספק יותר אנרגייה.

2. מחיר המנה מס' 2, המתבססת על תערובת יקרה יותר, זולה ממנה מס' 1 ב־0.12 ל"י לפרה ליום.

3. במנה מס' 2 — 9.1 ק"ג חומר יבש ממזון גס, שהם כ־44%, לעומת 7.3 ק"ג חומר יבש במנה מס' 1, שהם כ־35%.

סיכום

אין עוד ספק מבחינה מקצועית, שבמידה וניתן לספק את צרכי האנרגייה של הבקר במנה עשירה במזונות גסים, זה מגדיל את יעילות המנה ובא לידי ביטוי בנצילות מזון טובה יותר, בצורת תוספת ואחוז שומן בכלל גבוה יותר. וייתכן גם שזה עשוי להשפיע לטובה על המצב הכללי של הבהמה, בריאותה ופוריותה.

תערובת המזון המרוכז חייבת להיות מרוכזת ועתירת אנרגייה, ומרכז המשק יחד עם הבוקרים ישקלו את האפשרות להשתמש בחומרי מזון זולים, המצויים בסביבתם, או קנויים בתבונה בלי „כפיה" מראש.

אני אהיה האחרון למתנגדים לניצול מירבי של כל חומר, שיכול לשמש כמזון לבקר. אך כדי להגיע לתוצאות הרצויות ולשיפור מתמיד, צריך להעמיד לרשות המשק את התערובת המרוכזת, ולו גם במחיר יקר יותר, וניצולה הנכון יביא בוודאי להזלת המנה הכוללת.

עופר קרול, שה"מ, רחובות

אביק בע"מ

דרוש

עובד למשק הנסיונות ברשפון

בוגר בית־ספר חקלאי בעל נסיון בגידול בעלי חיים לביצוע כל עבודות המשק.

רצוי מועמד הגר בסביבות מושב רשפון.

מועמדים מתאימים יפנו למנהל המגנון ת.ד. 2077 רמת־גן, תוך ציון פרטים מלאים. סודיות מובטחת.